

**SVERIGES UNGA AKADEMI**

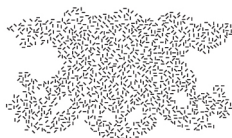
---

# ETT FORSKNINGSLANDSKAP DÄR IDÉER KAN SLÅ ROT OCH VÄXA

Sveriges unga akademis förslag inför  
Forskningspropositionen 2016

## Sammanfattning

Ta del av originalet på:  
<http://sverigesungaakademi.se/foprop15>



# ETT FORSKNINGSLANDSKAP DÄR IDÉER KAN SLÅ ROT OCH VÄXA

## SAMMANFATTNING

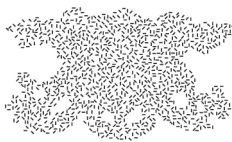
**Första steget till ny kunskap är en idé.** En hållbar politik för forskning måste därför främja födseln av nya idéer, underlätta ett förutsättningslöst sökande efter ny kunskap och skapa och stödja strukturer som bistår vetenskapen i att utmana sig själv och nya insikter att komma till nytta. Sveriges unga akademi presenterar inför Forskningspropositionen 2016 här sin syn på hur dessa förutsättningar kan skapas.

Vi vill se en prioritering av forskarinitierad forskning genom att rusta upp projektbidrag som stommen i statlig forskningsfinansiering. Vi tror att ökade basanslag till universitet och högskolor kan bidra till nödvändig långsiktighet, men det kräver att de fördelas enligt stabila och kvalitetsdrivande modeller och disponeras på ett effektivt sätt.

Djärvare och excellent forskning kräver även transparenta karriärvägar som identifierar de mest lovande unga talangerna och ger dem tydliga spelregler och tid att våga satsa på nyskapande projekt. Åtgärder som stimulerar forskares rörlighet mellan lärosäten, länder, samhällssektorer och olika vetenskapliga discipliner garanterar att nya perspektiv, metoder och angreppssätt kontinuerligt tillförs vetenskapen. Enbart fallenhet och flit ska bestämma vem som kan inleda och avancera i forskarbanan – endast med en jämlik akademi kan Sverige uppfylla sin fulla potential som vetenskaplig nation.

För att locka fram de bästa idéerna, och hjälpa dem att utvecklas till ny kunskap som kommer samhället till del krävs att politiken ser till att rätt metodik och miljöer finns på plats. Här beskrivs därför åtgärder som stärker förutsättningarna för tvärvetenskap, hur investeringar i infrastruktur måste samordnas med den forskning den ska bistå, och vi ger förslag på hur forskningsinstitut kan organiseras för att erbjuda synergier, snarare än konkurrens, med universitet och högskolor. För att lösa de stora samhällsutmaningarna fordras en livskraftig humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning, vilket kräver förbättrade förutsättningar. Avslutningsvis föreslår vi åtgärder som kan bistå den medicinska forskningen att leda fram till nya behandlingar.

I en berömd observation om vetenskapens natur skrev Louis Pasteur att *"tillfället gynnar den som är förberedd"*. Det program vi presenterar syftar till att förbereda forskningens olika beståndsdelar – forskare, men också institutioner, processer, finansieringssystem – för att nya idéer ska kunna uppstå, utvecklas och komma till nytta. En politik som ger det oväntade möjligheten att avslöja sig.



## PROJEKT BIDRAG

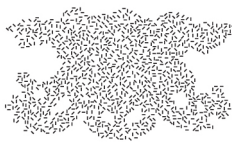
### Sveriges unga akademi föreslår:

- **att VR:s finansieringsformer huvudsakligen ska vara projektbidrag** med minimala randvillkor och med regelbundet återkommande utlysningar,
- **att projektbidragen ökar i storlek och löper över längre tid.** Bidragen bör som regel utgöra full- eller huvudfinansiering för projekt och ska löpa över fem år,
- **att karantänsregler införs för konventionella projektanslag** (ej unga forskare), så att om en specificerad betygsnivå inte har uppnåtts måste en forskare som fått avslag stå över en utlysning innan hen kan söka igen,
- **att tydligare grundkriterier införs och kommuniceras för projektanslag för unga forskare** med tonvikt på mobilitet och självständighet,
- **att beslut åtföljs av utförliga sakkunnigutlåtanden med konstruktiv kritik,**
- **att minst hälften av ledamöterna i VR:s beredningsgrupper utgörs av forskare** från ledande universitet utanför Sverige och helst utanför Norden,
- **att Akademiska Hus vinst oavkortat går tillbaka till VR:s budget för projektbidrag.** På sikt bör dock lärosätena äga sina lokaler.

## BASANSLAG

### Sveriges unga akademi föreslår:

- **att basanslagen till svenska lärosäten ökas långsiktigt** och fördelas enligt stabila fördelningsmodeller,
- **att ökade basanslag inte finansieras genom att ta medel från VR:s fria projektbidrag,**
- **att basanslag skall användas för att finansiera lärosätets högre akademiska tjänster,** inklusive meriteringstjänster,
- **att basanslag fördelas konkurrensutsatt utifrån tydliga kvalitetskriterier,** att dessa kriterier även inbegriper mått på effektiv förvaltning och mobilitet och att VR ansvarar för denna utvärdering. Detta innebär också att fördelning av basanslag inte används för regionalpolitik eller att uppnå andra politiska syften,
- **att lärosätena tydligt redovisar hur de har disponerat basanslaget inom organisationen,**
- **att uppdelningen i separata basanslag för forskning och utbildning bibehålls i dagsläget.**



---

## KARRIÄRVÄGAR

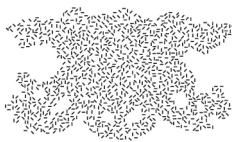
### Sveriges unga akademi föreslår:

- **att ett nationellt enhetligt karriärsystem för unga forskare i färd med att etablera självständig verksamhet införs** för att genom tydliga spelregler, långsiktighet och höga kvalitetskrav locka de mest begåvade till yrket och skapa djärvare forskning,
- **att meriteringsanställningarna förlängs till sex år,**
- **att parallella karriärspår inrättas för att bibehålla värdefull kompetens** i form av *staff scientist*-tjänster av amerikansk modell.

## MOBILITET OCH INTERNATIONALISERING

### Sveriges unga akademi föreslår:

- **att kravet på svensk medsökande och svenskt värdlärosäte för ansökan om VR:s *Internationell postdoc* avskaffas.** Låt VR, STINT eller Kammarkollegiet axla det formella anställningsansvaret under anslagstiden. Gör det möjligt att söka bidragsformen redan före disputation,
- **att återinföra VR-finansierade *postdoc*-tjänster för forskare från utlandet** som söker sig till svenska forskargrupper. Alternativt kan sådana medel utlysas av STINT,
- **Att ett nationellt enhetligt karriärsystem införs** – genom att forskare inte behöver starta om vid flytt till ett nytt lärosäte underlättas mobilitet,
- **att mobilitet ska vara en formell merit vid utlysningar av högre tjänster.** För vissa tjänster kan uppvisad rörlighet även ställas som krav,
- **att inrätta anslag för finansiering av *sabbaticals* vid VR eller STINT.** *Sabbatical*-möjligheten ska ingå i lektorat och professurer och tillskrivas meritvärde vid ansökan om tjänst eller befordran,
- **att VR:s beredningsgrupper besätts med en majoritet granskare från utlandet,**
- **att lärosätens förmåga att premiera mobilitet vägs in vid fördelning av basanslag,**
- **att offentlig information om lärosäten skall finnas tillgänglig på engelska.** Detta gäller särskilt all information om utlysta tjänster och projektmedel, anställningsregler, och övrig information som krävs för att forskare och lärare optimalt ska kunna bedriva sin verksamhet och utvecklas i sin professionella roll.



## JÄMLIKHET

### Sveriges unga akademi föreslår:

- **att program inrättas som ökar exponeringen för forskning och forskare i skolan**, med särskild tonvikt på glesbygd och områden med hög andel familjer som saknar akademisk tradition,
- **att forskningslektorat utlyses inom områden där det finns starka kvinnliga forskare men få kvinnliga professorer**,
- **att excellenssatsningar undviks** då dessa koncentrerar stora medel till några få individer. Satsa i stället på projektbidrag där fokus ligger på forskningsidéerna,
- **att värdegrundarbete och bedömningar av granskningsprocesser utökas** för att synliggöra fördomar som påverkar fördelningen,
- **att basanslag kan utökas med en jämställdhetsbonus till lärosäten som har minst 40 %/60 % könsfördelning av professorer**,
- **att lärosätet tar ansvar för socialförsäkringskostnader** så att dessa inte belastar forskares externa projektbidrag.

## GRUNDFORSKNING

### Sveriges unga akademi föreslår:

- **att forskningspolitiken stöder nyskapande forskning med åtgärder och strukturer**. Grundforskning är en förutsättning för nya innovationer,
- **att den fria forskningen värnas inom alla vetenskapsområden**. Genom att låta forskningsmedlen gå till de bästa idéerna, oavsett ämne, säkras vi en effektiv resursanvändning,
- **att tvärvetenskaplig forskning underlättas**. De stora samhällsutmaningarna kräver lösningar som förenar flera vetenskapliga discipliner,
- **att VR:s projektbidragsform stärks**. Det skapar bredd och långsiktighet i forskningen,
- **att trygga karriärvägar erbjuds i ett nationellt enhetligt system med lön garanterad från lärosätet**. I en stabil miljö vågar forskare ge sig på djärva projekt.

## SAMVERKAN

### Sveriges unga akademi föreslår:

- **att begreppet samverkan breddas** vid bedömning av tjänster och finansiering,



- **att effektiva stödfunktioner för samverkan utvecklas** som möjliggör en aktiv roll för forskare i både strategiska och operativa frågor i samverkansprojekt,
- **att möjligheten till mobilitet mellan sektorer i samhället stärks.** Att människor med olika kompetens på ett naturligt sätt möts är viktigt för samverkan,
- **att studenter och doktorander bättre utnyttjas som innovationsmotorer** genom doktorandtjänster som kopplar akademi och övriga samhället, och genom bättre tillgång till innovationskontor,
- **att högkvalitativ samverkan värdesätts vid fördelning av forskningsmedel och tillsättning av tjänster.**

## INTEGRATION AV FORSKNING OCH UNDERVISNING

### Sveriges unga akademi föreslår:

- **att de lärosäten som involverar ledande forskare inom grundutbildningen belönas ekonomiskt,**
- **att fullfinansierade undervisningsfria perioder införs** som kan sökas av lärare under återkommande perioder,
- **att alla disputerade universitetslärare försäkras max. 40 % undervisning och min. 40 % forskning i sin tjänst.** Samtliga tjänster ska finansieras av respektive lärosäte via basanslag för att säkerställa en stark forskningsanknuten undervisning,
- **att lärartjänster fullfinansieras genom basanslaget** så att undervisningsuppdraget inte behöver ske på tid som försörjs genom forskningsmedel,
- **att ett system för central antagning till forskarutbildningen prövas och utvärderas i mindre skala** som ett komplement till extern finansiering av doktorander.

## TVÄRVETENSKAP

### Sveriges unga akademi föreslår:

- **att organisationsformer och finansieringsstrukturer utformas så att tvärvetenskapligt arbete kan initieras och bedrivas på samma villkor som inomdisciplinär forskning,** vare sig det rör sig om tvärvetenskapliga forskare, tvärvetenskapliga mindre projekt eller större ämnesövergripande satsningar,
- **att lärosätena inrättar processer, strukturer, och bedömningskriterier som möjliggör sakkunnig utvärdering av tvärvetenskapliga**



**forskargärningar** och därmed säkerställer karriärvägar även för tvärvetenskapliga forskare,

- **att VR inrättar särskilda bedömningsgrupper för tvärvetenskapliga projekt**, där samtliga ledamöter har tvärvetenskaplig kompetens och vilka använder särskilda bedömningskriterier för att värdera synergier och tvärvetenskapliga kvaliteter,
- **att hinder för tjänster som delas på två eller flera fakulteter undanröjs.**

## FORSKNINGSINSTITUT

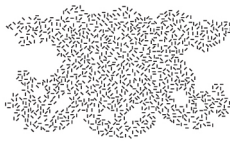
### Sveriges unga akademi föreslår:

- **att ett eller två institut inrättas enligt Institut Mittag-Leffler-modellen** och att dessa är antingen helt ämnesmässigt obundna eller definierade inom väldigt breda områden för att utnyttja potentialen till tvärvetenskapliga samarbeten,
- **att intresset för att etablera fristående forskningsinstitut för experimentell vetenskap med fast anställd personal utreds.** En sådan utredning skall särskilt beakta förväntade konsekvenser på karriärsystem och möjligheter till forskarutbildning vid instituten. Utredningen bör också överväga både synergistiska och utarmande effekter visavi det övriga akademiska landskapet.

## INFRASTRUKTUR

### Sveriges unga akademi föreslår:

- **att investeringar i infrastruktur som stödverksamhet tydligt styrs av forskningen och forskarnas behov.** Resurser måste investeras där de gör störst långsiktig nytta för svensk och internationell forskning och det är viktigt att aktiva forskare, till exempel i forskningsråden, avgör prioriteringar mellan forskningsstöd och direkta satsningar på forskningsanslag,
- **att infrastruktur organisatoriskt tydligare separeras från forskning.** Det är viktigt att infrastruktur är tydligt nationella och gemensamma satsningar till nytta för hela forskarsamhället, och att lärosäten inte tävlar om infrastruktur för att indirekt delfinansiera personal och forskning,
- **att ökande satsningar på infrastruktur inte sker på bekostnad av projektbidrag eller indirekta fakultetsanslag via krav på omfattande medfinansiering**, och det får inte dränera övriga forskningsområden.



## HUMANIORA OCH SAMHÄLLSVETENSKAP

### Sveriges unga akademi föreslår:

- att beviljandegraden för VR:s projektbidrag inom H/S höjs,
- att antalet meriteringsanställningar inom H/S ökar så att fler forskare inom dessa discipliner ska ha meningsfull tid reserverad för forskning,
- att tillgången till *postdoc*-tjänster och *sabbaticals* för H/S-forskare ökar för att stödja utvecklingen mot internationalisering,
- att fördelningsmodeller för basanslag tar i beaktande de särskilda negativa effekter som kan uppstå vid en omfördelning från de större lärosätena till de mindre.

## FORSKNING OM NYA MEDICINSKA BEHANDLINGAR

### Sveriges unga akademi föreslår:

- att forskning uppmuntras tidigt under grundutbildningen,
- att forskartjänster inrättas för läkare med upp till 80 % forskning,
- att meritvärdet höjs för forskning hos vårdpersonal,
- att huvudmannskapet vid universitetssjukhusen förtydligas,
- att kvaliteten på den patientnära forskningen höjs med ledning av sakkunniggranskning som sätter excellens i centrum,
- Att etablerandet av regionala center för tillhandahållande av infrastruktur till kliniska prövningar stöds.